

КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК ТЕРІОФАУНИ УКРАЇНИ

Клас ссавців (Mammalia) представлений у фауні регіону інфракласом плацентарних (Eutheria, seu Placentalia) з підкласу звірів (Theria), а саме когортою епітерій (Epitheria)⁸⁴.

Класичними щодо теріофауни регіону є зведення «Звірі УРСР» О. Мигуліна (1938), два випуски тому «Ссавці» з серії «Фауна України» (Абеленцев та ін. 1956; Абеленцев 1968), «Звірі західних областей України» К. Татарінова (1956) та друге видання учбового посібника «Визначник звірів УРСР» О. Корнеєва (1965). Історичні зміни теріофауни аналізуються в монографії І. Сокура (1961). Серед численних сучасних оглядів фауни у масштабах світу варто згадати зведення щодо теріофауни світу: характеристика рядів і родів — В. Соколова (1990), таксономія та видовий склад — Д. Уїлсона та Д. Рідера (Wilson & Reeder 1993), філогенія — Ф. Шалає та ін. (Szalay et al. 1993). Сучасні погляди на таксономію та видовий склад теріофауни України викладено у працях автора (для огляду див.: Загороднюк 1998а-б) та анонсовано у примітках до таблиці зі списком фауни (табл. 10).

Зараз розпочато підготовку повновагового зведення щодо таксономії та номенклатури ссавців фауни України («Ссавці України 2000»), тут подано лише найголовнішу його частину — список таксонів. Для всіх видів вказано їх статус (мисливський, адвентивний, фантомний, вимерлий тощо). Для деяких видів наведено короткі коментарі щодо їх систематичного положення і номенклатури. Зокрема, вимагає подальшого обговорення та уніфікації національна номенклатура видів і надвидових груп, яка дотепер залишається нестабільною. [Альтернативні назви подано у квадратних дужках].

В табл. 10 подано розподіл видів за родинami і рядами (за: Загороднюк та ін. 1998). Для кожного виду вказано його охоронний статус згідно з додатками до Бернської конвенції і другим виданням «Червоної книги України» (1994). В дужках дано рекомендовані в цьому зведенні охоронні категорії; масним виділено коди видів, описаних у цьому зведенні.

⁸⁴ Всі чотири згадані тут вищі таксони ссавців (від класу до когорти) мають також типіфіковані назви, що базуються на родовій назві *Canis* L. (Canidae): клас Caniodes, підклас Caniones, інфраклас Canioni та когорта Canionia.

Таблиця 10. Ссавці у сучасній фауні України та їх охоронний статус

Родина	Наукова назва виду	Rem	ЧКУ	БК	Дод
Soriciformes [Insectivora auct.] — ряд Комахоїдні					
Erinaceidae	<i>Erinaceus concolor</i> — їжак білочеревий	—	—	—	—
Erinaceidae	<i>Erinaceus europaeus</i> ⁸⁵ — їжак європейський	є?	—	b3	—
Erinaceidae	<i>Hemiechinus auritus</i> — їжак вухатий	†?	3	—	(b2)
Talpidae	<i>Talpa europaea</i> — кріт європейський	—	—	—	—
Talpidae	<i>Desmana moschata</i> — хошуля звичайна	1	b2	—	—
Soricidae	<i>Neomys fodiens</i> — рясоніжка велика	—	—	b3	—
Soricidae	<i>Neomys anomalus</i> — рясоніжка мала	3	b3	—	—
Soricidae	<i>Sorex alpinus</i> — мідія альпійська	4	b3	—	—
Soricidae	<i>Sorex minutus</i> — мідія мала	—	—	b3	—
Soricidae	<i>Sorex pusillus</i> ⁸⁶ — мідія кавказька	є?	—	b3	—
Soricidae	<i>Sorex caecutiens</i> ⁸⁷ — мідія середня	є?	—	b3	—
Soricidae	<i>Sorex araneus</i> ⁸⁸ — мідія звичайна	—	—	b3	—
Soricidae	<i>Crociodura leucodon</i> — білозубка білочерева	—	—	b3	—
Soricidae	<i>Crociodura suaveolens</i> — білозубка мала	—	—	b3	—
Vespertilioniformes [Chiroptera auct.] — ряд Кажани					
Rhinolophidae	<i>Rhinolophus hipposideros</i> — підковоніс малий	—	2	b2	—
Rhinolophidae	<i>Rhinolophus euryale</i> — підковоніс південний	є?	—	b2	—
Rhinolophidae	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> — підковоніс великий	—	2	b2	—
Vespertilionidae	<i>Miniopterus scheibersi</i> — довгокрил [звич.]	†?	2	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis blythi</i> — нічниця гостровуха	—	—	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis myotis</i> — нічниця велика	—	—	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis bechsteini</i> — нічниця довговуха	—	3	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis dasycneme</i> — нічниця ставкова	—	3	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis nattereri</i> — нічниця війчаста	—	3	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis emarginatus</i> — нічниця триколірна	—	3	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis daubentoni</i> — нічниця водяна	—	—	b2	(b3)
Vespertilionidae	<i>Myotis brandti</i> — нічниця північна [Брандта]	—	—	b2	—
Vespertilionidae	<i>Myotis mystacinus</i> — нічниця вусата	—	—	b2	—
Vespertilionidae	<i>Plecotus auritus</i> — вухань звичайний	—	—	b2	—
Vespertilionidae	<i>Plecotus austriacus</i> — вухань австрійський	—	—	b2	—

⁸⁵ Традиційне визначення «звичайних» їжаків України як «*europaeus*» неправильне, і всі перевірені зразки віднесені до попереднього виду (Загороднюк і Мішта 1995).

⁸⁶ Погляди на можливу тотожність кримських *Sorex (minutus) dahli* до кавказького аловиду (Загороднюк 1996) вимагають цитогенетичного підтвердження.

⁸⁷ Ревізія всіх відомих фактів про знахідки в Україні середньої бурозубки (як і *Sorex isodon*) є необґрунтованими і вимагають фактичних підтверджень (ibid.).

⁸⁸ Вид мідії звичайної (*Sorex araneus*) наводиться тут у широкому розумінні, з урахуванням нижньодніпровської форми *S. a. averini* (про статус цієї та інших форм мідій див.: Загороднюк 1996).

Родина	Наукова назва виду	Rem	ЧКУ	БК	Дод
Vespertilionidae	<i>Barbastella barbastellus</i> — широковух (європ.)		3	b2	–
Vespertilionidae	<i>Nyctalus leisleri</i> — вечірниця мала		3	b2	–
Vespertilionidae	<i>Nyctalus noctula</i> — вечірниця дозріна		–	b2	(b3)
Vespertilionidae	<i>Nyctalus lasiopterus</i> — вечірниця велетенська		3	b2	–
Vespertilionidae	<i>Pipistrellus pipistrellus</i> — нетопир карликовий		–	b3	–
Vespertilionidae	<i>Pipistrellus nathusii</i> — нетопир лісовий		–	b2	–
Vespertilionidae	<i>Pipistrellus kuhli</i> — нетопир середземний		3	b2	(b3)
Vespertilionidae	<i>Hypsugo</i> ⁸⁹ <i>savii</i> — лилик гірський		3	b2	–
Vespertilionidae	<i>Vespertilio murinus</i> — лилик двоколірний		–	b2	(b3)
Vespertilionidae	<i>Eptesicus serotinus</i> — лилик пізній		–	b2	(b3)
Vespertilionidae	<i>Eptesicus nilssoni</i> — лилик північний		–	b2	–

Caniformes [Carnivora auct.] — ряд Хижі

Felidae	<i>Felis silvestris</i> — кіт лісовий [дикий]		1	b2	–
Felidae	<i>Lynx [Felis] lynx</i> ⁹⁰ — рись звичайна		2	b3	–
Canidae	<i>Canis lupus</i> — [собака]-вовк	(M)	–	b2	–
Canidae	<i>Canis aureus</i> — шакал золотавий ⁹¹	Ad	–	–	–
Canidae	<i>Vulpes vulpes</i> — лис звичайний		–	–	–
Canidae	<i>Vulpes corsac</i> — [лис]-корсак ⁹²		–	–	(b2)
Canidae	<i>Nyctereutes procyonoides</i> — собака єнотовидний	Ad	–	–	–
Ursidae	<i>Ursus arctos</i> — ведмідь бурий	(M)	–	b2	–
Phocidae ⁹³	<i>Monachus monachus</i> — тюлень білочеревий	-†?	1	b2	–
Procyonidae	<i>Procyon lotor</i> — єнот-полоскун ⁹⁴	Ad	–	–	–
Mustelidae	<i>Martes foina</i> — куна кам'яна		–	b3	–
Mustelidae	<i>Martes martes</i> — куна звичайна [лісова]		–	b3	–
Mustelidae	<i>Gulo gulo</i> — росомаха	†	0	b2	–
Mustelidae	<i>Mustela nivalis</i> — [тхір]-ласка		–	b3	–
Mustelidae	<i>Mustela erminea</i> — [тхір]-горностаї		4	b3	–

⁸⁹ *Hypsugo* [*Pipistrellus* s. l., auct.] — лилики нетопириформні (*Vespertilio* s. l.). У більшості європейських мов цей вид називають гірським або альпійським, що можна запропонувати і для української номенклатури. Інші назви є незручними і запропоновані як компромісні для підкреслення проміжного систематичного положення *Hypsugo* між дрібними *Pipistrellus* та крупнішими *Vespertilio* s. l.

⁹⁰ Заміна назви виду на «*Felis lynx*» (Вестн. зоол., 1998, № 4: 75) невиправдана.

⁹¹ Шакал інтенсивно розширює свій ареал, і з 1998 р. його регулярно реєструють на Одещині (Роженко і Волох 1999).

⁹² У попередніх списках теріофауни України (Загороднюк 1998а; Загороднюк та ін. 1998) корсак відмічений як вид, що, ймовірно, зник з території України (†?).

⁹³ Статус групи Pinnipedia (ластоногі) останнім часом переглянуто, і ця група морських ссавців тепер розглядається як збірна група родин ряду Хижі.

⁹⁴ Єнот-полоскун (*Procyon lotor*) — адвентивний далекосхідний вид надродина куноподібних. В Україні поселення не відомі. Найближчі стабільні популяції відомі з території Білоруського Полісся (повідомлення І. Зеніної).

Родина	Наукова назва виду	Rem	ЧКУ	БК	Дод
Mustelidae	<i>Mustela lutreola</i> — норка європейська ⁹⁵		2	b2	–
Mustelidae	<i>Mustela vison</i> — норка американська	Ad	–	–	–
Mustelidae	<i>Mustela [Putorius] eversmannii</i> — тхір степовий		3	b2	–
Mustelidae	<i>Mustela [Putorius] putorius</i> — тхір чорний		–	b3	–
Mustelidae	<i>Vormela peregusna</i> — перегузня [звичайна]		2	b2	–
Mustelidae	<i>Meles meles</i> — борсук [звичайний]		2	b3	–
Mustelidae	<i>Lutra lutra</i> — видра річкова [відниха]		2	b2	–
Leporiformes [Duplicidentata auct.]⁹⁶ — ряд Зайцеподібні					
Leporidae	<i>Lepus europaeus</i> ⁹⁷ — зацьп сірий		–	b3	–
Leporidae	<i>Lepus timidus</i> — зацьп білий [біляк]		1	b3	–
Leporidae	<i>Oryctolagus cuniculus</i> — криль дикий	Ad	–	–	–
Muriformes [Rodentia auct.] — ряд Мишоподібні					
Myocastoridae	<i>Myocastor coypus</i> — нутрія [болотяна]	Ad	–	–	–
Castoridae	<i>Castor fiber</i> — бобер європейський		–	b3	–
Pteromyidae	<i>Pteromys volans</i> ⁹⁸ — летяга звичайна	†	0	b2	–
Sciuridae	<i>Sciurus vulgaris</i> — вивірка звичайна		–	b3	–
Sciuridae	<i>Marmota marmota</i> — сурок гірський	†	–	b3	–
Sciuridae	<i>Marmota bobac</i> — сурок степовий [байбак]		–	–	–
Sciuridae	<i>Spermophilus citellus</i> — ховрах європейський		1	b2	–
Sciuridae	<i>Spermophilus suslicus</i> — ховрах крапчастий		–	b2	–
Sciuridae	<i>Spermophilus odessanus</i> ⁹⁹ — ховрах подільський		–	–	(b2)
Sciuridae	<i>Spermophilus pygmaeus</i> — ховрах сірий [малий]		–	–	–

⁹⁵ Як і два попередні види тхорів (*Mustela*), вид називають без згадки родової назви «тхір» (напр., Сокур 1960), а для розрізнення цього виду від адвентивного *Mustela vison*, за яким закріпилась назва «норка американська», запропоновано біномен «норка європейська» (Корнеєв 1965). Власне тхорів відносять до підроду *Putorius* (інколи як рід), що є непорозумінням національної зоологічної номенклатури.

⁹⁶ Саме під такою назвою (*Duplicidentata*) зайцеподібні наводяться в додатку 3 до Бернської конвенції (Конвенція 1998). Ця назва широко вживалась як альтернативна до власне гризунів, *Simplicidentata* (напр., Корнеєв 1952, 1965), однак після підняття їх рангу до рядового замінена на *Lagomorpha* (напр., Громов і Баранова 1981).

⁹⁷ Наведення в Українському виданні Конвенції (1998) зайця сірого (русака) як «*Lepus capensis*» замість традиційного *Lepus europaeus* є не виправданим (так зробили і польські колеги, див.: Atlas 1983; Pucek 1984), і не відповідає сучасним поглядам на поширення обох згаданих видів на континенті (Atlas 1999).

⁹⁸ У додатках до Конвенції (1998) летягу згадують також як *Sciuroopus russicus* (с. 47), цей вид був поширений в Україні в літописні часи (Сокур 1961).

⁹⁹ Ховрах подільський є аловидом ховраха крапчастого, відрізняється від нього за числом хромосом і включає всі популяції колишнього політипного виду *Spermophilus suslicus*, поширені на захід від Дніпра (Загороднюк і Федорченко 1995). За всіма правилами цей вид повинен отримати ту саму охоронну категорію (див. текст).

Родина	Наукова назва виду	Rem	ЧКУ	БК	Дод
Myoxidae	<i>Myoxus [Glis] glis</i> — вовчок сірий	—	—	b3	—
Myoxidae	<i>Dryomys nitedula</i> — вовчок лісовий	—	—	b3	—
Myoxidae	<i>Eliomys quercinus</i> — вовчок садовий [еліоміс]	†?	4	b3	—
Myoxidae	<i>Muscardinus avellanarius</i> — вовчок горішковий	—	—	b3	—
Sminthidae	<i>Sicista betulina</i> — мишівка лісова	—	—	b2	—
Sminthidae	<i>Sicista strandi</i> ¹⁰⁰ — мишівка Штранда	?	—	—	(b2)
Sminthidae	<i>Sicista subtilis</i> — мишівка степова	—	3	b2	—
Sminthidae	<i>Sicista severtsovi</i> — мишівка темна	—	(3)	—	(b2)
Allactagidae	<i>Allactaga major</i> ¹⁰¹ — тушкан великий	—	2	—	(b3)
Dipodidae	<i>Stylodipus telum</i> ¹⁰² — тушкан трипалій [кандибка]	—	2	—	(b3)
Spalacidae	<i>Nannospalax leucodon</i> — сліпак білозубий	—	2	—	—
Spalacidae	<i>Spalax graecus</i> — сліпак буковинський	—	3	b2	—
Spalacidae	<i>Spalax arenarius</i> — сліпак піщаний	—	2	—	(b2)
Spalacidae	<i>Spalax zemni</i> — сліпак подільський	—	3	—	—
Spalacidae	<i>Spalax microphthalmus</i> — сліпак звичайний	—	—	—	—
Muridae	<i>Apodemus agrarius</i> — миша-житник [польова]	—	—	—	—
Muridae	<i>Micromys minutus</i> — мишка лугова [малютка]	—	—	—	—
Muridae	<i>Sylvaemus sylvaticus</i> ¹⁰³ — мишак лісовий	—	—	—	—
Muridae	<i>Sylvaemus tauricus</i> — мишак жовтогорлий	—	—	—	—
Muridae	<i>Sylvaemus uralensis</i> ¹⁰⁴ — мишак уральський	—	—	—	—
Muridae	<i>Sylvaemus arianus</i> ¹⁰⁵ — мишак степовий	—	—	—	—
Muridae	<i>Mus musculus</i> — миша звичайна	Ad	—	—	—
Muridae	<i>Mus spicilegus</i> ¹⁰⁶ — миша курганцева	—	—	—	—
Muridae	<i>Rattus norvegicus</i> — пацок мандрівний [сірий]	Ad	—	—	—

¹⁰⁰ Цей аловид мишівки лісової дотепер в Україні не знайдений, проте, за попередніми даними, до нього належать популяції «лісових» мишівок із Стрілецького степу.

¹⁰¹ Поширена в українській літературі назва виду «*Allactaga jaculus*» не валідна (для довідки див.: Павлинов і Россолімо 1987).

¹⁰² Кандибка представлена в Україні дрібною географічно ізольованою формою, що є мешканцем нижньодніпровських пісків і має бути включеною до додатку 3.

¹⁰³ Власне лісова миша (мишак лісовий) — не такий численний і поширений вид, як це вважали раніше. Із цього виду виключено мишака уральського та мишака степового; в Україні відомі найбільш східні знахідки виду (Загороднюк 1993).

¹⁰⁴ Вид відомий як «*Apodemus microps*»: однак, по-перше, ця колишня видова назва є молодшим синонімом вживаної тут назви, по-друге, об'єднання польових і лісових мишей в один рід є абсолютно не виправданим (Загороднюк 1992).

¹⁰⁵ Мишак степовий вперше описаний з території України під назвою «*Apodemus falzfeini*», в подальшому заміненою на «*Sylvaemus fulvipectus*»; результатами ревізії цієї групи «степових мишей» викладено в окремій праці (Загороднюк та ін. 1997).

¹⁰⁶ Поширена в літературі назва курганцевих мишей «*Mus hortulanus* Nordm.» відноситься до попереднього виду і запропонована для екзантропних *Mus musculus*; поширеним в давній літературі синонімом власне курганцевої миші є назва *Mus sergii* Valh (ревізію та історію класифікації див.: Загороднюк 1997).

Родина	Наукова назва виду	Rem	ЧКУ	БК	Дод
Muridae	<i>Rattus rattus</i> — пацюк чорний	Ad?	–	–	–
Cricetidae	<i>Cricetus cricetus</i> — хом'як звичайний	–	–	b2	–
Cricetidae	<i>Cricetulus migratorius</i> — хом'ячок сирій	–	–	(b2)	–
Arvicolidae	<i>Ellobius talpinus</i> — сліпачок звичайний	–	–	(b2)	–
Arvicolidae	<i>Ondatra zibethicus</i> — ондатра [звичайна]	Ad	–	–	–
Arvicolidae	<i>Lagurus lagurus</i> — строкатка степова	–	–	(b2)	–
Arvicolidae	<i>Myodes</i> ¹⁰⁷ <i>glareolus</i> — нориця руда [лісова]	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Chionomys nivalis</i> — нориця снігова	–	–	b3	–
Arvicolidae	<i>Arvicola amphibius</i> — щур [нориця] водяний	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Arvicola scherman</i> ¹⁰⁸ — щур гірський [повх]	–	3	–	–
Arvicolidae	<i>Microtus arvalis</i> — нориця польова	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Microtus obscurus</i> — нориця еверсманова	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Microtus rossiaemeridionalis</i> — нориця лугова	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Microtus socialis</i> — нориця гуртова	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Microtus agrestis</i> — нориця темна	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Microtus oeconomus</i> ¹⁰⁹ — нориця сибірська	–	–	b3	–
Arvicolidae	<i>Terricola</i> ¹¹⁰ <i>subterraneus</i> — нориця чагарникова	–	–	–	–
Arvicolidae	<i>Terricola tatricus</i> — нориця татранська	–	–	b2	–
Equiformes [Perissodactyla auct.] — ряд Копитні					
Equidae	<i>Equus gmelini</i> ¹¹¹ — [кінь]-тарпан	†Re	–	–	–
Equidae	<i>Equus hemionus</i> — [кінь]-кулан	Re	–	–	–

¹⁰⁷ Тут, як і в інших працях автора, ця назва вживається замість поширеної «*Clethrionomys*», що є її молодшим синонімом. Точка зору на можливу невалідність назви П. Палласа (Павлинов і Россолімо 1987) не переконлива.

¹⁰⁸ Видовий ранг гірської форми водяних нориць вимагає додаткового обґрунтування. В працях автора вона розглядається у ранзі виду, однак не виключено, що такі популяції є варіантом екогеографічної мінливості *Arvicola amphibius*.

¹⁰⁹ Нориця сибірська в давній літературі та в додатках до Бернської конвенції названа *Microtus ratticeps* («нориця пацюкоголова»), однак перша назва, вживана тут (таблиця) є пріоритетною (Гептнер 1951).

¹¹⁰ У додатках до Бернської конвенції татранську норицю віднесено до роду *Microtus*, позаяк близьку форму згадано як *Pitymys bavaricus*. У більшості праць щодо фауни регіону чагарникових нориць описують як *Pitymys* або *Microtus (Pitymys)*, однак у для європейських форм валідною назвою є вживана тут *Terricola* (Загороднюк 1989).

¹¹¹ Номенклатура тарпана не усталена. Згідно з В. Гептнером (1955), тарпан є внутрішньовидовою формою *Equus przewalskii* (вкл. *caballus*, *sylvestris*, *tarpan*, etc.), позаяк І. Кузьміна (1998) розглядає тарпана як здичавілу форму *Equus caballus*, яку вона виводить із *E. latipes* і протиставляє виду *Equus przewalskii* s. str. Точка зору на видову самостійність джунгарської форми тарпана справедлива тільки в межах типологічної концепції виду; за біологічною концепцією ця форма є лише фрагментом в ряду географічної мінливості виду *Equus przewalskii* Poljakow (Гептнер 1955).

Родина	Наукова назва виду	Rem	ЧКУ	БК	Дод
Cerviformes [Artiodactyla auct.] — ряд Ратичні					
Suidae	<i>Sus scrofa</i> — кабан звичайний	—	—	b3	—
Cervidae	<i>Capreolus capreolus</i> — сарна європейська	—	—	b3	—
Cervidae	<i>Alces alces</i> — лось європейський	—	—	b3	—
Cervidae	<i>Cervus nippon</i> — олень плямистий ¹¹²	Ad	—	—?	—
Cervidae	<i>Cervus dama</i> — [олень]-лань ¹¹²	Ad	—	—?	—
Cervidae	<i>Cervus elaphus</i> — олень шляхетний	—	—	b3	—
Bovidae	<i>Rupicapra rupicapra</i> — скельниця [звичайна] ¹¹³	†?	—	b3	—
Bovidae	<i>Ovis musimon [aries]</i> — баран-муфлон	Ad	—	b3	—
Bovidae	<i>Bison bonasus</i> — бізон європейський [зубр]	Re	5	b3	—
Delphiniformes Ряд Китоподібні [Cetacea auct.]					
Delphinidae	<i>Delphinus delphis</i> — білобочка чорноморська	—	4	b2	—
Delphinidae	<i>Tursiops truncatus</i> — афаліна чорноморська	—	3	b2	—
Phocoenidae	<i>Phocoena phocoena</i> — фочена звичайна	—	1	b2	—
Balaenopteridae	<i>Balaenoptera acutorostrata</i> ¹¹⁴ — смугач малий	?	—	b2	—

Отже, загальний список теріофауни ¹¹⁵ включає 132 види, у тім числі 13 адвентивних, 8 вимерлих або імовірно вимерлих і 6 сумнівно присутніх (фантомних). Базовий список фауни (без адвентивних та фантомних) включає 113 видів, а сучасна фауна (без вимерлих і фантомних) включає 116 видів. Загальна кількість видів за рядами така: Soriciformes (Insectivora) — 14, Vespertilioniformes (Chiroptera) — 26, Caniformes (Carnivora) — 22, Leporiformes (Duplicidentata) — 3, Muriformes (Rodentia) — 52, Equiformes (Perissodactyla) — 2, Cerviformes (Artiodactyla) — 9, Delphiniformes (Cetacea) — 4.

Загальна кількість видів ссавців, що мають охоронний статус згідно з додатками до Бернської конвенції, складає 81 вид, у тім числі 45 видів — з додатку «2» та 36 видів — з додатку «3». Рекомендації щодо включення у Бернські списки подано для 11 видів, у тім числі 9 видів — у додаток «2» та 2-х видів — у додаток «3»; ще для 5-ти видів (всі з ряду кажанів) рекомендовано змінити статус шляхом переносу їх з додатку «2» у додаток «3».

¹¹² В українському виданні Конвенції (1998) зазначено, що у додаток 3 включено всі види оленячих, без уточнення видового складу. Олень плямистий і лань є адвентивними видами (Сокур 1961), і їх охорона не потрібна (Загороднюк та ін. 1998).

¹¹³ Скельниця (*Rupicapra rupicapra*) — вид, що поширений в Центральних Карпатах. У зведеннях щодо теріофауни України його наводять як вид, що був поширений у Чорногорі в історичні часи (Сокур 1960).

¹¹⁴ Наявність смугача у складі фауни України підтверджена лише однією неперевіреною знахідкою кістяка. У будь-якому разі мова може йти лише про випадкові заходи виду в Чорне море, а не про існування популяції (див. розділ 5 про унгулят).

¹¹⁵ Ці два абзаци з сумами видів було втрачено в опублікованій версії видання.

Література до розділу

- Абелсцев В. І. Фауна України. Куницеві. — Київ: Наук. думка, 1968. — 280 с. — (Фауна України. Том 1: Ссавці. Вип. 2).
- Абелсцев В. І., Підоплічко І. Г. Ряд Комахоїдні — Insectivora / Фауна України. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — Том 1, вип. 1. — С. 70–228.
- Абелсцев В. І., Попов Б. М. Ряд рукокрилі, або кажани — Chiroptera / Фауна України. Ссавці. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — Том 1, вип. 1. — С. 229–446.
- Гептнер В. Г. К систематике и номенклатуре полевки-экономки (*Microtus oeconomus* Pall.; Mammalia, Muridae) // Бюл. МОИП. (Отд. биол.). — 1951. — Том 56, вып. 3. — С. 17–20.
- Гептнер В. Г. О тарпанах // Зоол. журн. — 1955. — Том 34, № 6. — С. 1404–1423.
- Громов И. М., Баранова Г. И. (ред.). Каталог Млекопитающих СССР (плиоцен-современность). — Ленинград: Наука, 1981. — 456 с.
- Дулицкий А. И., Товпинец Н. Н. Аннотированный список млекопитающих Крыма // Памяти профессора Александра Александровича Браунера (1857–1941). — Одесса: Музейный фонд им. А. А. Браунера; Астропринт, 1997. — С. 92–100.
- Загороднюк И. В. Таксономия, распространение и морфологическая изменчивость полевок рода *Terricola* Восточной Европы // Вестн. зоологии. — 1989. — Том 23, № 5. — С. 3–14.
- Загороднюк И. В. Обзор рецентных таксонов *Muroidea* (Mammalia), установленных для территории Украины (1777–1990) // Вестн. зоологии. — 1992. — Том 26, № 2. — С. 39–48.
- Загороднюк И. В. Идентификация восточно-европейских форм *Sylvaemus sylvaticus* (Rodentia) и их географическое распространение // Вестн. зоологии. — 1993. — Том 27, № 6. — С. 37–47.
- Загороднюк И. Редкие виды бурозубок на территории Украины: легенды, факты, диагностика // Вестн. зоологии. — 1996. — Том 30, № 6. — С. 53–69.
- Загороднюк И. В. Вищі таксони ссавців у сучасній фауні України: склад, номенклатура та видове багатство // Доповіді НАН України. — 1998а. — № 4. — С. 180–186.
- Загороднюк И. Систематичний огляд кажанів Східної Європи // Європейська ніч кажанів '98 в Україні. — Київ, 1998б. — С. 32–48. — (Праці Теріологічної школи, вип. 1).
- Загороднюк И. В. Степове фауністичне ядро Східної Європи: його структура та перспективи збереження // Доповіді НАН України. — 1999. — № 5. — С. 203–210.
- Загороднюк И. В. Систематичне положення таксона як критерій його вразливості // Доповіді НАН України. — 2000. — № 5. — С. 180–186.
- Загороднюк И. В., Воронцов Н. Н., Песков В. Н. Татранская полевка (*Terricola tatricus*) в Восточных Карпатах // Зоол. журн. — 1992. — Том 71, вып. 6. — С. 96–105.
- Загороднюк И. В., Боескоров Г. Г., Зыков А. Е. Изменчивость и таксономический статус степных форм мышей рода *Sylvaemus* (*falzfeini* — *fulvipectus* — *hermonensis* — *arianus*) // Вестн. зоологии. — 1997. — Том 31, № 5–6. — С. 37–56.
- Загороднюк И., Жила С., Покиньючерда В. Теріологічна школа-семинар «Ссавці у Червоній книзі» // Вестник зоологии. — 1998. — Том 32, № 5–6. — С. 149–150.
- Загороднюк И. В., Мишта А. В. О видовой принадлежности ежей рода *Eginaceus* Украины и прилежащих стран // Вестн. зоологии. — 1995. — Том 29, № 2/3. — С. 50–57.
- Загороднюк И. В., Кондратенко О. В. *Sicista severtzovi* та близькі до неї форми гризунів в Україні: цитогенетичний та біогеографічний аналіз // Вестник зоологии. — 2000. — Suppl. 15. — С. 101–107.
- Загороднюк И. В., Покиньючерда В. В. Унифікація научних названь вищих таксонів хордових животнох (*Chordozoa*, *Animalia*) // Доповіді НАН України. — 1997. — № 11. — С. 160–166.

- Загороднюк І., Покинъчерета В. Таксономія ссавців Східнокарпатського регіону // Загороднюк І., Покинъчерета В., Киселюк О., Довганич Я. Теріофауна Карпатського біосферного заповідника. — Київ: Ін-т зоол. НАНУ, 1997. — С. 16–23. — (Вестник зоології. Supplement № 5).
- Загороднюк І. В., Ткач В. В. Сучасний стан фауни та історичні зміни чисельності кажанів (*Chiroptera*) на території України // Доповіді НАН України. — 1996. — № 5. — С. 136–142.
- Загороднюк І. В., Федорченко А. А. Аллопатрические виды грызунов группы *Spermophilus suslicus* (Mammalia) // Вестн. зоології. — 1995. — Том 29, № 5–6. — С. 49–58.
- Корнєєв О. П. Визначник звірів УРСР. — Київ: Рад. шк., 1952. — 216 с.
- Корнєєв О. П. Визначник звірів УРСР. — Видання друге. — Київ: Рад. школа, 1965. — 236 с.
- Крыжановский В. И., Емельянов И. Г. Класс млекопитающие // Топачевский В. А. (ред.). Природа Украинской ССР. Животный мир. — Киев: Наук. думка, 1985. — С. 197–234.
- Кузьмина И. Е. Лошади Северной Евразии от плиоцена до современности. — СПб, 1997. — 224 с. — (Тр. Зоол. ин-та РАН; Том 273).
- Мигулін О. О. Звірі УРСР (матеріали до фауни). — Київ: Вид-во АН УРСР, 1938. — 426 с.
- Підоплічко І. Г. Загальна характеристика класу ссавців (Mammalia) / Фауна України. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — Том 1, вип. 1. — С. 7–69 с.
- Роженко М. В., Волох А. М. Поява шакала звичайного (*Canis aureus*) на півдні України // Вестник зоології. — 1999. — Том 33, № 4–5. — (у друці).
- Сеник Г. Ф. Нова форма крота Українських Карпат // Доповіді АН Укр. РСР. — 1965. — № 5. — С. 674–676.
- Сокур І. Т. Ссавці фауни України та їх господарське значення. — Київ: Держучпедвид., 1960. — 211 с.
- Татаринов К. А. Звірі західних областей України. Екологія, значення, охорона. — Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — 188 с.
- Червона книга України. Тваринний світ / Під ред. М. М. Щербака. — Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994. — 464 с.
- McKenna M. C., Bell S. K. Classification of mammals above species level. — New York: Columbia Univ. Press, 1997. — I–XII+631 p.
- Niethammer J., Krapp F. (eds.). Handbuch der Säugetiere Europas. — Wiesbaden: AULA-Verlag, 1990. — Band 3/1 (Insektenfresser — Insectivora, Herrentiere — Primates). — 524 pp.
- Atlas of Polish mammals maps (eds.: Pucek Z., Raczynski J.). — Warszawa: PWN, 1983. — Vol. 1 (text). — 188 p.; Vol. 2 (maps). — 90 p.
- [Atlas]. The atlas of European mammals / Mitchell-Jones A. L., Amori G., Bogdanowicz W. etc. — London: Acad. Press, 1999. — I–XI+484 p.
- Pucek Z. (red.). Klucz do oznaczania ssakow Polski. — Warszawa: Panstw. Wydawn. Nauk., 1984. — 388 p.

I. Загороднюк